مقاله پژوهشی
مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان
دوره ۲۱، آبان ۱۴۰۱، ۸۳۴-۸۱۷

نقش میانجی‌گر هوش هیجانی در رابطه بین صفات شخصیت و ثبات ازدواج در مراجعه کنندگان به مراکز مشاوره خانواده شهر تهران در سال ۱۳۹۹: یک مطالعه توصیفی

امیر حسین شاه‌نوش فروشانی[۱]، پانته‌آ جهانگیر[۲]، احمد باصری[۳]

دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۳/۰۱ ارسال مقاله به نویسنده جهت اصلاح: ۱۴۰۱/۰۵/۱۹ دریافت اصلاحیه از نویسنده: ۱۴۰۱/۰۷/۲۰ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۷/۲۳

چکیده

زمینه و هدف: ویژگی‌های شخصیتی عاملی مهم در ثبات ازدواج است. نقش مدیریت هیجانات در این ثبات بی‌بدیل است. هدف، تعیین نقش میانجی هوش هیجانی بین صفات شخصیت و ثبات ازدواج در مراجعه کنندگان به مراکز مشاوره خانواده شهر تهران در سال ۱۳۹۹ بود.

مواد و روش‌ها: پژوهش حاضر از نوع توصیفی است. جامعه آماری، کلیه متأهلین مراجعه کننده به مراکز مشاوره منطقه ۲ و ۵ تهران بودند که با روش نمونه‌گیری در دسترس، تعداد ۳۴۵ نفر مرد و زن، در سال ۱۳۹۹ انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه‌های بی‌ثباتی ازدواج Edwards و همکاران، هوش هیجانی Bradberry-Greaves و فرم تجدید نظر شده مقیاس شخصیت NEO-FFI بود. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل معادلات ساختاری و تحلیل مسیر استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد ضریب مسیر بین هوش‌هیجانی و ثبات ازدواج، مثبت و معنادار است (β=۰/۳۷۶ ،p<۰/۰۱۰). هم‌چنین، از بین صفات شخصیت ضریب مسیر کل بین روان‌رنجورخویی (β=۰/۳۹۷ ،p<۰/۰۱۰) با ثبات ازدواج منفی و توافق‌پذیری (β=۰/۲۱۱ ،p<۰/۰۱۰) و برون‌گرایی (β=۰/۲۴۴ ،p<۰/۰۱۰) با ثبات ازدواج مثبت و معنادار بود. هم‌چنین، ضریب مسیر غیرمستقیم بین روان‌رنجورخویی (β=۰/۱۳۳ ،p<۰/۰۱۰) با ثبات ازدواج منفی و توافق‌پذیری (p<۰/۰۱۰، β=۰/۰۶۲)، برون‌گرایی (β=۰/۱۱۶ ،p<۰/۰۱۰) و وظیفه‌شناسی (β=۰/۰۴۶ ،p<۰/۰۱۰) با ثبات ازدواج مثبت و معنادار بود.

نتیجه‌گیری: هوش هیجانی رابطه بین روان‌رنجورخویی و ثبات ازدواج را به صورت منفی و رابطه بین سه عامل برون‌گرایی، وظیفه‌شناسی و توافق‌پذیری و ثبات ازدواج را به صورت مثبت و معنادار میانجی‌گری می‌کند. برگزاری کارگاه‌هایی برای شناخت ویژگی‌های شخصیتی و مهارت‌های هوش هیجانی می‌تواند منجر به افزایش ثبات خانواده گردد.

واژه‌های کلیدی: ثبات ازدواج، صفات شخصیت، هوش هیجانی

۱- کاندیدای دکتری مشاوره، گروه مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران
۲- (نویسنده مسئول) استادیار و رئیس گروه مشاوره، واحد رودهن، دانشگاه آزاد اسلامی، رودهن، ایران
تلفن: ۷۶۵۰۲۳۹۷-۰۲۱، دورنگار: ۷۶۵۰۷۶۶۵-۰۲۱ پست الکترونیکی: panteajahangir@gmail.com
۳- استادیار گروه روانشناسی دانشگاه امام حسین علیه‌السلام تهران، تهران، ایران

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-13]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.8.3.4]
[DOI: 10.52547/jrums.21.8.817]

مقدمه

ازدواج رابطه طولانی مدت و پایدار در گستره عمر است که اغلب به عنوان هدف کلیدی و شاخص اساسی برای سلامت و بهزیستی در نظر گرفته می‌شود. برای آن‌که ازدواج مدت طولانی ادامه یابد، باید برای حفظ آن تلاش کرد [۱]. این‌جا است که مفهوم ثبات زناشویی (Marital stability) مطرح می‌شود. ثبات زناشویی به کیفیت رابطه زوجین بستگی دارد. روابط‌زناشویی ناکارآمد، یا ازدواج‌های ناموفق نه تنها سلامت روانی زوج‌ها را تهدید می‌کند بلکه بقاء خانواده را به خطر می‌اندازد [۲]. ثبات زناشویی به این صورت تفسیر می‌شود که یک زوج در ازدواج به جای جدا شدن یا طلاق، با یکدیگر باقی می‌مانند. تبعات ازدواج به معنی نبود مشکلات زناشویی نیست بلکه پایداری ازدواج، کیفیت ازدواج و تعهد به ازدواج را در بر می‌گیرد و این مفهوم به زوج‌هایی اشاره دارد که نه طلاق گرفته و نه دنبال جدایی از یکدیگر هستند [۳]. پایداری زناشویی، مفهومی عینی و قابل مشاهده است که بیش‌تر از شادی، قدرت و دوام رابطه را موجب می‌شوند. در واقع ثبات زناشویی به شکل‌گیری و حفظ رفتارهای پایدارتر و ثابت‌تر در درون و بین افراد متأهل می‌انجامد [۴].

ثبات زناشویی دارای چهار طبقه‌بندی ازدواج‌های راضی-پایدار (کیفیت بالا)، راضی-ناپایدار (خوب)، ناراضی-ناپایدار (بد) و ناراضی-پایدار (خیلی بد) می‌باشد [۵]. این طبقات بیانگر این امر است که ازدواج پایدار صرفاً برای زوجین رضایت‌مند نیست بلکه پدیده‌ای دو نفره و زوجی است، در حال که رضایت‌مندی مفهومی فردی بوده و بسته به ارزیابی‌های شخصی از کیفیت ازدواج است [۶].

ویژگی‌های شخصیتی (Personality traits) می‌توانند برای پیش‌بینی رفتارهای فرد در موقعیت‌های مختلف زندگی از جمله رضایت و ثبات زناشویی مورد استفاده قرار گیرند [۲]. در این نگاه می‌توان ازدواج را پیوندی بین دو فرد با شخصیت‌های مختلف در نظر گرفت. Pereira-Morales و همکاران بیان می‌کنند روابط عاشقانه، مستلزم آن است که افراد در ارزیابی شریک زندگی خود فراتر از ویژگی‌های جسمانی رفته و ویژگی‌های شخصیتی را در نظر گیرند [۷]. ویژگی‌های شخصیتی دو شریک زندگی، این قابلیت را دارد که ازدواج را پایدار و رضایت‌بخش یا ناپایدار و بدون رضایت کند [۸]. افراد تمایل دارند ویژگی‌های رفتاری و عملکردی خود را به شریک زندگی خود تحمیل کنند. بنابراین شخصیت آن‌ها می‌تواند عامل استرس‌زا یا آرامش‌بخش در روابط زناشویی باشد [۹]. اگرچه ویژگی‌های شخصیتی مختلف زیادی وجود دارد، امروزه بسیاری از محققان معتقدند که مدل پنج عاملی شخصیت می‌تواند به درستی جنبه‌های مختلف شخصیت را توصیف کند [۱۰]. تحقیقات قبلی، همچون پژوهش Yu و همکاران، روابط قوی بین کیفیت روابط عاشقانه، عملکرد و ثبات زندگی‌زناشویی و ویژگی‌های شخصیتی گسترده مانند پنج عامل بزرگ را نشان داده‌اند [۱۱].

از سوی دیگر باید گفت زندگی‌زناشویی، بافتی سرشار از عاطفه و هیجان است؛ خانواده و زندگی زناشویی، واحدی عاطفی است [۱۲]. Gottman به نقل از Niknam و

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-13]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.8.3.4]
[DOI: 10.52547/jrums.21.8.817]

همکارش معتقد است اگر زوجین قادر باشند تا با هیجانات و افکار منفی، هیجانات و افکار مثبت را بی‌اثر و خنثی نکنند، ثبات و رضایت‌مندی را تجربه خواهند کرد [۹]. زوجین با استفاده از مهارت‌های هوش هیجانی (Emotional intelligence) قادر خواهند بود بر عوامل استرس‌زای زندگی زناشویی خود غلبه کنند. هوش‌هیجانی تعارض را تعدیل [۱۳] و سازگاری زناشویی را پیش‌بینی می‌کند [۱۴] لذا آموزش و پروراندن هوش‌هیجانی در کیفیت‌بخشی به زندگی‌زناشویی مفید است [۱۲].

نظر به آن‌که افزایش و پیامدهای منفی طلاق در ایران، عوامل شخصیتی و هیجانی استحکام‌بخش به زندگی زناشویی می‌تواند از شکل‌گیری طلاق جلوگیری کرده و باعث افزایش ثبات زندگی زناشویی شود [۱۵] و نیز در راستای جبران خلاء تحققیات متعدد انجام گرفته قبلی که بیش‌تر رضایت‌زناشویی مدنظرشان بوده و در رابطه با ثبات ازدواج، به نقش هوش هیجانی توجه نگردیده است، لذا هدف مطالعه حاضر تعیین نقش میانجی هوش هیجانی در رابطه بین صفات شخصیت و ثبات ازدواج زوجین بود. در شکل ۱، مدل ارتباط و جهت رابطه بین متغیرها آورده شده است.

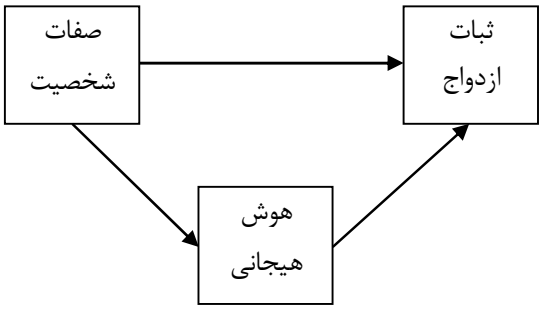

شکل ۱- الگوی مفهومی پیش بینی ثبات ازدواج بر اساس صفات شخصیت با میانجی‌گری هوش هیجانی

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از نظر ماهیت توصیفی به روش مدل‌یابی معادلات ساختاری می‌باشد که با کد اخلاق IR.IAU.TNB.REC.1400.043 در کمیته اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال به تصویب رسیده است.

جامعه آماری پژوهش شامل کلیه زوجین مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره منطقه ۲ و ۵ تهران در سال ۱۳۹۹ بود که به دلیل همه‌گیری ویروس کرونا و محدودیت مراجعه افراد، از بین مراکز مشاوره دانشگاهی و خوابگاهی واقع در مناطق مذکور به صورت در دسترس، دو مرکز انتخاب و از بین مراجعین به این مراکز به عنوان نمونه نهایی انتخاب شدند.

بر اساس نظر Howitt و همکارش، به ازای هر متغیر پیش بین حداقل۲۰ (بین ۴۰-۲۰) نفر برای نمونه کافی است [۱۶]. در این پژوهش نیز با توجه به این‌که شخصیت دارای پنج مؤلفه، هوش‌هیجانی دارای چهار مؤلفه و ثبات‌ازدواج به عنوان یک سازه در نظر گرفته شد، بنابراین به ازاء هر متغیر و مؤلفه ۴۰ نمونه (حد بالای دامنه) در نظر گرفته شد تا مدل با برازش خوبی مواجه گردد. نمونه دست یافته بدون در نظر گرفتن موارد ناقص بود که از این تعداد ۵۵ پرسش‌نامه کاهش یافت و حجم نمونه به ۳۴۵ نفر بالغ گردید.

معیارهای ورود به مطالعه شامل: تمایل و رضایت آگاهانه جهت شرکت در پژوهش، تأهل، سکونت در منطقه ۲ و ۵ تهران، دامنه سنی ۵۰-۲۰ سال و داشتن حداقل دو سال زندگی مشترک و معیار خروج نیز شامل: مخدوش بودن و

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-13]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.8.3.4]
[DOI: 10.52547/jrums.21.8.817]

عدم تکمیل پرسش‌نامه، سابقه اختلال روان‌شناختی، سوء مصرف و اعتیاد به مواد مخدر بود. ابزار سنجش شامل موارد زیر بود:

پرسش‌نامه بی‌ثباتی ازدواج (Marital Instability Index): این پرسش‌نامه توسط Edwards و همکاران [۱۷]، جهت اندازه‌گیری عدم ثبات ازدواج و به ویژه مستعد طلاق بودن برای اولین بار در سال ۱۹۸۰ساخته شد. «شاخص بی ثباتی ازدواج» از دو قسمت تشکیل شده است. قسمت اول شامل ۱۴ سؤال است که برای اندازه‌گیری ثبات زناشویی و به ویژه مستعد طلاق بودن (جدول ۱)، و قسمت دوم پرسش نامه تحت عنوان «جاذبه‌ها و موانع طلاق» مطرح شده است که شامل ۸ سؤال است و نمره به دست آمده از آن با قسمت اول جمع می‌شود و نمره احتمال طلاق به دست می‌آید. این پرسش‌نامه را می‌توان با استفاده از دستور نمره‌گذاری آن به سهولت روی خود ابزار نمره داد. در قسمت اول (سؤال‌های ۱۴-۱) تعداد پاسخ‌های «مستعد طلاق بودن» جمع می‌شود. نمره‌گذاری گویه‌ها به صورت ۰ و ۱ صورت می‌گیرد و در پایین صفحه ثبت می‌گردد، جایی که رقم هم‌تراز بی‌ثباتی ازدواج نیز آمده است. نمره‌های به دست آمده به این صورت میزان طلاق را پیش‌بینی می‌کنند.

جدول ۱- قسمت اول نمره‌گذاری شاخص بی‌ثباتی ازدواج

نمره کل آزمودني	ميزان پيش‌بيني طلاق
۲ و کمتر از ۲	۲۲ درصد
۴-۳	۲۶ درصد
۶-۵	۳۱ درصد
۹-۷	۳۸ درصد
۱۰ و بیش‌تر	۴۳ درصد

در قسمت دوم (سؤال‌های ۸-۱) پرسیده می‌شود و نمره آن، به نمره «احتمال طلاق» اضافه و یا از آن کم می‌شود (جدول ۲).

جدول ۲- قسمت دوم نمره‌گذاری شاخص بی‌ثباتی ازدواج

سؤال	نمره/ پاسخ	محاسبه نمره جدید
۱-۴	۱۶-۱۳	۱۲ نمره کم مي‌شود
	۱۲-۹	۱۰ نمره کم مي‌شود
۵	ج	۱۱ نمره اضافه می‌شود
	الف یا ب	نمره‌ای تعلق نمی‌گیرد
۶	مالک خانه	۶ نمره کم مي‌شود
۷	تا حدی	۴ نمره کم مي‌شود
۸	کم‌تر از ۵ سال	۳ نمره اضافه می‌شود

بنابراین نمره بالا در این مقیاس یعنی احتمال وقوع طلاق در زوج‌ها بالا است و نمره پایین یعنی احتمال وقوع طلاق در زوج‌ها پایین است [۱۸]. در مورد روایی افتراقی آزمون، سازندگان این ابزار در سال ۱۹۸۰ آن را بر روی گروه نمونه‌ای که هیچ نشانه‌ای از بی‌ثباتی روانی نداشتند اجرا کردند و در سال ۱۹۸۳ به این نتیجه رسیدند که تنها ۳ درصد به ازدواج خود پایان دائمی دادند در حالی که ۲۷ درصد ازدواج‌های اشخاصی که نمره‌های آن‌ها بالا بود به جدایی ختم گردید. این پرسش‌نامه توسط Dawoodian به نقل از Sanaei، بر روی زوجین متقاضی طلاق در استان قم اجرا شد که روایی پیش‌بین آن ۰/۸۵ و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۰ گزارش گردید [۱۸]. هم‌چنین، Edward و همکاران (۱۹۸۰) برای شاخص بی‌ثباتی ازدواج ضریب آلفای کرونباخ را ۰/۹۳ گزارش کردند [۱۷]. روایی پرسش‌نامه مورد تأیید و با مقیاس‌های مربوط به اختلافات زندگی زناشویی، همبستگی مثبت و با مقیاس‌های رضایت‌زناشویی

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-13]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.8.3.4]
[DOI: 10.52547/jrums.21.8.817]

همبستگی منفی داشته است. پایایی مقیاس با استفاده از آلفای کرونباخ، ۰/۹۳گزارش شده است. در ایران، Yaripour به نقل از Sanaei و همکاران، با روش دو نیمه‌سازی، ضریب اعتبار ۰/۷۰ را برای این پرسشنامه بدست آورده است [۱۸]. در مطالعه حاضر، ضریب پایایی از طریق آلفای کرونباخ برای این پرسش‌نامه ۰/۸۳ به دست آمد.

پرسش‌نامه هوش‌هیجانی (Emotional Intelligence Questionnaire): این آزمون توسط Bradberry- Greaves در سال ۲۰۰۵ ساخته شده و شامل ۲۸ ماده است که بر اساس طیف لیکرت ۶ درجه‌ای نمره‌گذاری می‌شود. هم‌چنین، ۴ مؤلفه خودآگاهی، خود مدیریتی، آگاهی اجتماعی و مدیریت رابطه را می‌سنجد و یک نمره کلی هوش‌هیجانی به دست می‌دهد. نمره بالاتر از ۸۰ و کم‌تر از ۶۰ به ترتیب نشان دهنده هوش‌هیجانی بالا و پایین است. هر کدام از مؤلفه‌های این ابزار از ماده‌های زیر تشکیل شده اند: خودآگاهی: سؤالات ۱ تا ۶؛ خودمدیریتی: ۷ تا ۱۵؛ آگاهی اجتماعی: ۱۶ تا ۲۰؛ مدیریت رابطه: ۲۱ تا ۲۸. اعتباریابی این آزمون توسط Ganji و همکاران انجام شد وی روایی همزمان این پرسشنامه را از طریق اجرای همزمان با پرسشنامه هوش هیجانی بار-آن (Bar-on) سنجید و آن را مورد تأیید قرار داد وی هم‌چنین پایایی این پرسشنامه را با استفاده از روش آلفای کرونباخ سنجید و ضریب پایایی ۸۳ درصد را گزارش نموده است [۱۹]. در پژوهش حاضر نیز ضریب پایایی از طریق آلفای کرونباخ برای مؤلفه‌های خود آگاهی، خود مدیریتی، آگاهی اجتماعی و مدیریت رابطه به ترتیب ۰/۶۳، ۰/۶۷، ۰/۵۸ و ۰/۷۹ به دست آمد.

پرسش‌نامه شخصیتی نئو (NEO-Five-Factor Inventory (NEO-FFI): این مقیاس توسط Costa و McCrae [۲۰]، در سال ۱۹۸۵ تهیه و در سال ۱۹۹۲ تجدید نظر شد. فرم کوتاه این ابزار۶۰ سؤالی است که ۵ ویژگی روان‌رنجورخویی (N)، برونگرایی (E)، گشودگی (O)، موافق بودن (A)، و با وجدان بودن(C) را اندازه‌گیری می‌کند. نمره‌گذاری در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) انجام می‌شود. روش نمره‌گذاری در این ابزار با استفاده از مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای به صورت کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم و کاملاً موافقم می‌باشد و توسط خود فرد پاسخ داده می‌شوند. سؤالات تشکیل‌دهنده هر یک از عوامل (زیر مقیاس) به شرح زیر است: نوروزگرایی: ۵۶، ۵۱، ۴۶، ۴۱، ۳۶، ۳۱، ۲۶، ۲۱، ۱۶، ۱۱، ۱، ۶ ؛ برونگرایی: ۵۷، ۵۲، ۴۷، ۴۲، ۳۷، ۳۲، ۲۷، ۲۲، ۱۷، ۱۲، ۷، ۲؛ گشودگی: ۵۸، ۵۳، ۴۸، ۴۳، ۳۸، ۳۳، ۲۸، ۲۳، ۱۸، ۱۳، ۸، ۳؛ سازگاری: ۵۹، ۵۴، ۴۹، ۴۴، ۳۹، ۳۴،۲۹،۲۴،۱۹،۱۴، ۹، ۴؛ وظیفه‌شناسی: ۶۰، ۵۵، ۵۰، ۴۵، ۴۰، ۳۵، ۳۰، ۲۵، ۲۰، ۱۵،۱۰، ۵. این آزمون به صورت پنج گزینه‌ای است و نمره‌دهی به سؤالات ۲، ۴، ۵، ۶، ۷، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱۷، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۲، ۲۵، ۲۶، ۲۸، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۴۰، ۴۱، ۴۳، ۴۷، ۵۰، ۴۹، ۵۱، ۵۲، ۵۳، ۵۶، ۵۸، ۶۰ به صورت کاملاً مخالفم نمره ۱ مخالفم نمره ۲ خنثی نمره ۳ موافقم نمره ۴ و کاملاً موافقم نمره ۵ تعلق می‌گیرد و سایر سؤالات به صورت معکوس می‌باشد. سازندگان این ابزار، آلفای کرونباخ این پرسش‌نامه را به این ترتیب گزارش دادند: روان‌رنجورخویی برابر با ۰/۹۳،

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-13]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.8.3.4]
[DOI: 10.52547/jrums.21.8.817]

برونگرایی برابر با ۰/۹۰، تجربه پذیری برابر با ۰/۸۹، توافق پذیری برابر با ۰/۹۵ و وظیفه شناسی برابر با ۰/۹۲ می باشد. هم‌چنین، ضرایب روایی این پرسش‌نامه را ۰/۵۶ تا ۰/۶۲ گزارش نمودند [۲۰]. نسخ متعددی از این پرسش‌نامه در ایران ترجمه و آماده اجرا شده است [۲۱]. Kiamehr که نسخه‌ای از این پرسش‌نامه را برای اجرا در بین دانشجویان ترجمه و آماده اجرا کرد، روایی هم‌زمان بین فرم کوتاه و بلند این پرسش‌نامه را برای پنج عامل، ۰/۴۱ تا ۰/۷۱، پایایی بازآزمایی ۰/۶۵ تا ۰/۸۶ و آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌ها را ۰/۵۴ تا ۰/۷۹ گزارش کرده است [۲۲]. در مطالعه حاضر، ضریب پایایی این ابزار با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۷۹ به دست آمد.

هم‌چنین، متغیرهای دموگرافیک سن، جنسیت و سطح تحصیلات نمونه‌های مورد بررسی نیز ثبت و جمع‌آوری گردید.

جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی Pearson، رگرسیون و مدل‌یابی معادلات ساختاری (Structural Equation Modeling) و تحلیل مسیر (Path analysis) در محیط نرم‌افزار آماری AMOS نسخه ۲۴ و رویکرد بیشینه احتمال (Maximum Likelihood) استفاده شد. سطح معنی‌داری در آزمون‌ها ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

نتایج

در این پژوهش ۳۴۵ شرکت‌کننده (۲۰۱ مرد و ۱۴۴ زن) با میانگین و انحراف استاندارد سن افراد به ترتیب ۳۵/۹۲ و ۸/۷۶ سال بود. سطح تحصیلات ۵۸ نفر (۱۶/۸ درصد) از شرکت کنندگان زیر دیپلم، ۱۰۶ نفر (۳۰/۷ درصد) دیپلم، ۲۱ نفر (۵/۱ درصد) فوق دیپلم، ۱۱۳ نفر (۳۲/۹ درصد) لیسانس و ۴۷ نفر (۱۳/۶ درصد) فوق لیسانس و بالاتر بود. لازم به توضیح است که میانگین و انحراف استاندارد تعداد سال‌های زندگی مشترک با همسر به ترتیب ۱۰/۴۴ و ۹/۷۷ بود. جدول ۳، نتایج همبستگی Pearson بین صفات شخصیت، هوش هیجانی و ثبات ازدواج را نشان می‌دهد. نتایج بیان‌گر آن بود که از بین صفات شخصیت، روان-رنجورخویی به صورت منفی و صفات برونگرایی، توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی به صورت مثبت و معنادار با ثبات ازدواج همبسته‌اند. هم‌چنین، از بین مؤلفه‌های هوش هیجانی خود مدیریتی به صورت مثبت و در سطح معناداری ۰/۰۵۰ و دیگر مؤلفه‌های آن در سطح معناداری ۰/۰۱۰ با متغیر ثبات ازدواج همبسته بودند.

مقادیر چولگی و کشیدگی همه متغیرها در محدوده ۲+ تا ۲- قرار دارد. بر این اساس چنین نتیجه‌گیری شد که شکل توزیع همه متغیرها نزدیک به نرمال است. هم‌چنین، مقادیر عامل تورم واریانس همه متغیرهای پیش‌بین بزرگ‌تر از ۰/۱ و ضریب تحمل هر یک از آن‌ها کوچک‌تر از ۱۰ است. بنابراین چنین نتیجه‌گیری شد که مفروضه عدم هم‌خطی بین متغیرهای پیش‌بین نیز برقرار است. تحلیل اطلاعات مربوط به فاصله Mahalanobis نشان داد که اطلاعات مربوط به سه نفر از شرکت‌کنندگان نامتعارف است، بنابراین اطلاعات آن سه نفر حذف و بعد از این عمل بررسی شکل توزیع داده‌های مربوط به Mahalanobis distance نشان داد که مفروضه نرمال بودن توزیع چندمتغیری نیز در بین

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-13]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.8.3.4]
[DOI: 10.52547/jrums.21.8.817]

داده‌های پژوهش حاضر برقرار است. در ادامه نتایج همبستگی بین متغیرهای پژوهش آورده شده است.

جدول ۳- ماتریس همبستگی بین صفات شخصیت، هوش هیجانی و ثبات ازدواج در مراجعه کنندگان به مراکز مشاوره خانواده شهر تهران در سال ۱۳۹۹ (n=۳۴۵)

متغیرهای تحقیق	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱. روان‌رنجورخویی	-									
۲. برونگرایی	-۰/۱۱*	-								
۳. گشودگی	-۰/۲۶**	۰/۱۷**	-							
۴. توافق پذیری	-۰/۲۱**	۰/۱۳*	۰/۰۸	-						
۵. وظیفه‌شناسی	-۰/۰۷	۰/۱۹**	۰/۰۹	۰/۲۴**	-					
۶. خودآگاهی	-۰/۲۷**	۰/۲۱**	۰/۱۱*	۰/۳۱**	۰/۱۳*	-				
۷. خودمدیریتی	-۰/۳۲**	۰/۳۲**	۰/۱۵**	۰/۲۰**	۰/۳۶**	۰/۵۲**	-			
۸. آگاهی‌اجتماعی	-۰/۱۹**	۰/۲۶**	۰/۱۷**	۰/۳۴**	۰/۲۷**	۰/۴۷**	۰/۴۲**	-		
۹. مدیریت رابطه	-۰/۲۸**	۰/۳۹**	۰/۰۶	۰/۲۸**	۰/۱۴*	۰/۶۱**	۰/۵۹**	۰/۳۹**	-	
۱۰. ثبات ازدواج	-۰/۳۸**	۰/۳۶**	-۰/۰۷	۰/۲۵**	۰/۱۶**	۰/۳۴**	۰/۱۲*	۰/۲۳**	۰/۲۹**	-
میانگین	۲۴/۴۸	۲۸/۳۱	۲۴/۹۱	۳۰/۷۷	۳۲/۲۹	۲۶/۱۴	۳۰/۱۰	۲۰/۹۷	۳۳/۰۲	۹/۳۱
انحراف استاندارد	۶/۱۸	۷/۳۳	۵/۸۹	۷/۰۴	۹/۱۰	۴/۴۵	۶/۴۱	۳/۸۴	۶/۸۲	۳/۴۸

ضریب همبستگی Pearson، ** p< ۰/۰۱ * p< ۰/۰۵

در مطالعه حاضر، ابتدا مدل اندازه‌گیری پژوهش با استفاده از روش تحلیل عاملی تأییدی ارزیابی شد. در مدل پژوهش حاضر تنها متغیر هوش هیجانی مکنون بود و چنین فرض شده بود که به وسیله نشانگرهای خودآگاهی، خودمدیریتی، آگاهی اجتماعی و مدیریت رابطه سنجیده می‌شود. جدول ۴، شاخص‌های برازندگی مدل اندازه گیری اولیه، مدل اندازه گیری اصلاح شده و مدل ساختاری را نشان می‌دهد. همان-طور که در جدول ۴ نیز گزارش گردیده است، به استثنای دو شاخص برازندگی (Goodness Fit Index) GFI و (Comparative Fit Index) CFI، دیگر شاخص‌های برازندگی از برازش قابل قبول مدل اندازه‌گیری با داده‌های گرآوری شده حمایت نمی‌کنند (χ^2/df=۵/۱۶، CFI =۰/۹۶۵، GFI =۰/۹۶۹، AGFI=۰/۸۴۴ (Adjusted Goodness Fit Index) و RMSEA=۰/۱۶۵ (Root mean squared error of approximation). به همین دلیل مدل اندازه‌گیری با ایجاد کوواریانس بین خطاهای دو نشانگر آگاهی اجتماعی و مدیریت رابطه هوش هیجانی اصلاح و در نهایت شاخص‌های برازندگی حاصل شد که نشان می‌دهد مدل اندازه‌گیری با داده‌های گردآوری شده برازش قابل قبول دارد (χ^2/df=۰/۷۴، CFI=۱/۰۰، GFI=۰/۹۹۷، AGFI=۰/۹۸۹ و RMSEA=۰/۰۱۷). ارزیابی بارهای عاملی در مدل اندازه‌گیری نیز نشان داد که بزرگ‌ترین بار عاملی متعلق به نشانگر خودآگاهی (β=۰/۸۴۳) و کوچک‌ترین بار عاملی متعلق به نشانگر آگاهی اجتماعی (β=۰/۵۷۸) است. به این ترتیب با توجه به این که بارهای عاملی همه نشان‌گرها بالاتر از ۰/۳۲ بود، بنابراین همه آن‌ها از توان لازم برای اندازه‌گیری

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-13]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.8.3.4]
[DOI: 10.52547/jrums.21.8.817]

متغیرهای مکنون پژوهش حاضر برخوردار بودند. پس از اطمینان از برازش قابل قبول مدل اندازه‌گیری با داده‌های گردآوری شده و اطمینان از توان نشان‌گرها در اندازه‌گیری متغیرهای مکنون، چگونگی برازش مدل‌ساختاری با داده‌های گردآوری شده با استفاده از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری آزمون شد. هم‌چنان که جدول ۴ نشان می‌دهد، همه شاخص‌های برازندگی از برازش قابل قبول مدل ساختاری حمایت نمودند (χ^2/df=۲/۵۵، CFI=۰/۹۸۴، GFI=۰/۹۷۳، AGFI=۰/۹۲۲ و RMSEA =۰/۰۶۸).

جدول ٤- شاخص‌های برازش مدل پیش بینی ثبات ازدواج بر اساس صفات شخصیت با میانجی‌گری هوش هیجانی در مراجعه کنندگان به مراکز مشاوره خانواده شهر تهران در سال ۱۳۹۹ (n=۳٤٥)

شاخص‌های برازندگی	مدل اندازه‌گیری اولیه	مدل اندازه‌گیری اصلاح شده	مدل ساختاری	نقطه برش [۲۱]
مجذور کای	۱۰/۳۱	۰/۷۴	۴۸/۵۲	-
درجه آزادی مدل	۲	۱	۱۹	-
χ^2/df	۵/۱۶	۰/۷۴	۲/۵۵	کم‌تر از ۳
GFI	۰/۹۶۹	۰/۹۹۷	۰/۹۷۳	کم‌تر از ۰/۹۰
AGFI	۰/۸۴۴	۰/۹۸۹	۰/۹۲۲	کم‌تر از ۰/۸۵
CFI	۰/۹۶۵	۱/۰۰	۰/۹۸۴	کم‌تر از ۰/۹۰
RMSEA	۰/۱۶۵	۰/۰۱۷	۰/۰۶۸	بیش‌تر از ۰/۰۸

در ادامه و در جدول ۵، ضرایب مسیر بین متغیرها را در مدل ساختاری پژوهش نشان می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد که ضریب مسیر بین هوش هیجانی و ثبات ازدواج (β=۰/۳۷۶ ،p<۰/۰۱۰) مثبت و در سطح ۰/۰۱ معنادار است. از بین صفات شخصیت ضریب مسیرکل بین روان-رنجورخویی (β=-۰/۳۹۷ ،p<۰/۰۱۰) با ثبات ازدواج منفی و توافق پذیری (β=۰/۲۱۱ ،p<۰/۰۱۰) و برونگرایی (β=۰/۲۴۴ ،p<۰/۰۱۰) با ثبات شخصیت مثبت و در سطح ۰/۰۱۰ معنادار است. هم‌چنین، نتایج نشان داده است که ضریب مسیر غیرمستقیم بین روان‌رنجورخویی (p<۰/۰۱۰، β=-۰/۱۳۳) با ثبات ازدواج منفی و توافق‌پذیری (p<۰/۰۱۰، β=۰/۰۶۲)، برونگرایی (p<۰/۰۱۰، β=۰/۱۱۶) و وظیفه‌شناسی (p<۰/۰۵۰، β=۰/۰۴۶) با ثبات شخصیت مثبت و دست کم در سطح ۰/۰۱۰ معنادار است. بر این اساس، می‌توان گفت هوش هیجانی رابطه بین روان-رنجورخویی و ثبات ازدواج را به صورت منفی و رابطه بین سه عامل برونگرایی، وظیفه‌شناسی و توافق پذیری شخصیت و ثبات ازدواج را به صورت مثبت و معنادار میانجی‌گری می‌کند

جدول ٥- ضرایب مسیر در مدل پیش بینی ثبات ازدواج بر اساس صفات شخصیت با میانجی‌گری هوش هیجانی

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-13]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.8.3.4]
[DOI: 10.52547/jrums.21.8.817]

مسیر	متغیر پیش‌بین	شیب رگرسیون	خطای معیار (S.E)	ضریب مسیر (β)	مقدار p
مستقیم	وظیفه‌شناسی ← ثبات ازدواج	-۰/۰۰۵	۰/۰۲۰	-۰/۰۱۱	۰/۷۸۸
	توافق پذیری ← ثبات ازدواج	۰/۰۷۲	۰/۰۲۶	۰/۱۴۸	۰/۰۰۸
	گشودگی ← ثبات ازدواج	-۰/۰۱۶	۰/۰۲۰	-۰/۰۲۷	۰/۴۹۹
	روان رنجورخویی ← ثبات ازدواج	-۰/۰۹۱	۰/۰۲۸	-۰/۲۶۴	۰/۰۰۱
	برونگرایی ← ثبات ازدواج	۰/۰۶۱	۰/۰۲۷	۰/۱۲۸	۰/۰۳۹
	هوش هیجانی ← ثبات ازدواج	۰/۳۷۸	۰/۰۹۳	۰/۳۷۶	۰/۰۰۱
غیر مستقیم	وظیفه‌شناسی ← ثبات ازدواج	۰/۰۲۰	۰/۰۱۰	۰/۰۴۶	۰/۰۲۲
	توافق پذیری ← ثبات ازدواج	۰/۰۳۰	۰/۰۱۳	۰/۰۶۲	۰/۰۰۱
	گشودگی ← ثبات ازدواج	۰/۰۱۳	۰/۰۱۰	۰/۰۲۲	۰/۱۲۱
	روان رنجورخویی ← ثبات ازدواج	-۰/۰۴۶	۰/۰۱۵	-۰/۱۳۳	۰/۰۰۱
	برونگرایی ← ثبات ازدواج	۰/۰۵۵	۰/۰۱۷	۰/۱۱۶	۰/۰۰۱
کل	وظیفه‌شناسی ← ثبات ازدواج	۰/۰۱۵	۰/۰۱۹	۰/۰۳۵	۰/۴۵۱
	توافق پذیری ← ثبات ازدواج	۰/۱۰۳	۰/۰۲۴	۰/۲۱۱	۰/۰۰۱
	گشودگی ← ثبات ازدواج	-۰/۰۰۳	۰/۰۲۱	-۰/۰۰۵	۰/۹۶۷
	روان رنجورخویی ← ثبات ازدواج	-۰/۱۳۶	۰/۰۲۳	-۰/۳۹۷	۰/۰۰۱
	برونگرایی ← ثبات ازدواج	۰/۱۱۶	۰/۰۲۵	۰/۲۴۴	۰/۰۰۱

در ادامه، شکل ۲، مدل ساختاری پژوهش در تبیین روابط بین صفات شخصیت، هوش‌هیجانی و ثبات ازدواج را همراه ضرایب مسیر نشان می‌دهد.

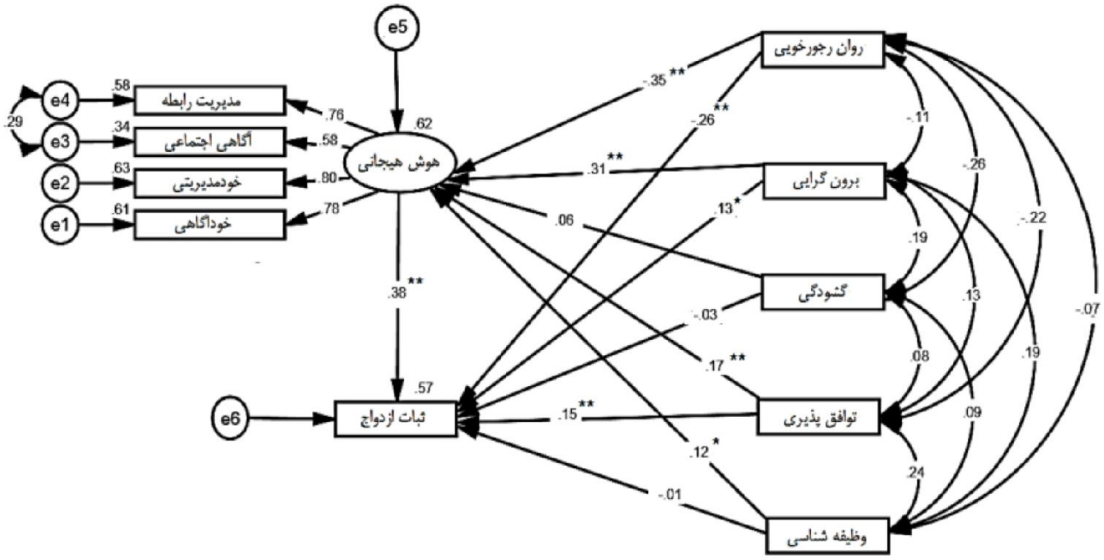

شکل ۲- مدل ساختاری پیش بینی ثبات ازدواج بر اساس صفات شخصیت با میانجی‌گری هوش هیجانی در مراجعه کنندگان به مراکز مشاوره خانواده شهر تهران در سال ۱۳۹۹ (n=۳۴۵)

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-13]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.8.3.4]
[DOI: 10.52547/jrums.21.8.817]

بحث

پژوهش حاضر به منظور تعیین رابطه بین ثبات ازدواج و صفات شخصیتی با تأثیر میانجی‌گری هوش هیجانی به انجام رسید. امروزه جایگاه هوش هیجانی در روابط زناشویی به دلیل افزایش روزافزون آمار خیانت‌ها و طلاق، در مطالعات خانواده و ازدواج با اهمیت است. یافته‌ها نشان می‌دهد ضریب مسیر بین هوش هیجانی و ثبات ازدواج مثبت و معنادار است. بر این اساس، تأثیر مثبت معنی‌دار هوش-هیجانی بر ثبات ازدواج، نشانه تأیید بزرگی بر مدعای Goleman [۲۳] است که هوش هیجانی را رمز بقاء ازدواج می‌داند.

هم‌چنین، این نتایج با یافته‌های Fayyaz و همکاران [۲۴]، Ghamari و همکاران [۲۵] و Irandoust و همکاران [۲۶] همسو و همخوان است. در تبیین این یافته می‌توان گفت هوش هیجانی بر شناخت احساسات فردی و اخذ تصمیم‌های مهم زندگی تأثیر مستقیم دارد. زوجینی که دارای هوش هیجانی همسو هستند در برقراری ارتباط توان‌مند، متعهد، دارای روابط دوستانه و در زمان خشم و بحران‌های زندگی می‌توانند احساسات خود را مدیریت کنند و کنترل هیجانی داشته باشند. این گروه از همسران حمایت عاطفی از یکدیگر دریافت نموده و از باهم بودن و داشتن روابط جنسی لذت می‌برند و لذا معمولاً ازدواج پایدارتری دارند [۱۴].

نتایج هم‌چنین نشان داد که هوش هیجانی، رابطه بین روان رنجورخویی و ثبات ازدواج را به صورت منفی و معناداری میانجی‌گری می‌کند. یافته‌های این پژوهش یا یافته‌های حاصل از مرور نظام‌مند مطالعات متعدد بررسی شده مبنی بر ارتباط منفی بین روان رنجورخویی و رضایت-زناشویی به نقل از Sayehmiri و همکاران همراستا است [۲]. به طور کلی افرادی که نمرات بالایی از روان رنجورخویی کسب می‌کنند، به هنگام مواجهه با شرایط مشکل‌ساز، توانایی حل مساله‌شان کاهش می‌یابد و درنتیجه با کاهش میزان رضایت و سازگاری زناشویی، احتمال جدایی و طلاق افزایش و ثبات ازدواج کاهش می‌یابد [۲۷].

مطالعه Sayehmiri و همکاران [۲] نشان داده است که رضایت زناشویی همبستگی منفی با روان‌رنجوری دارد. افراد با روان‌رنجوری بالا اغلب احساساتی مانند غم و اندوه، خشم و نارضایتی از خود را تجربه می‌کنند، احساساتی که می‌توانند شادی کلی‌شان را در زندگی کاهش دهند. چون این افراد به احتمال زیاد کج‌خلق و عبوس هستند، انتظار نمی‌رود که آن‌ها سطوح بالاتری از رضایت و ثبات زناشویی را تجربه کنند. این تیپ از افراد، تأکید بیش‌تری بر رویدادهای منفی زندگی دارند [۲۸].

با توجه به این واقعیت که نگرش به شخصیت بستگی دارد، می‌توان نتیجه گرفت که افراد با ویژگی‌های شخصیتی مختلف نگرش متفاوتی نسبت به ازدواج دارند و این می‌تواند بر پایداری زناشویی آن‌ها تأثیر گذارد. تأثیرات منفی روان رنجورخویی بر ثبات زناشویی ممکن است از طریق ایجاد اضطراب، تنش، دلسوزی، خصومت، تکانش‌گری، افسردگی و عزت نفس پایین باشد [۲].

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-13]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.8.3.4]
[DOI: 10.52547/jrums.21.8.817]

هم‌چنین، نتاج مطالعه حاضر نشان داد که متغیر وظیفه‌شناسی، از طریق میانجی‌گری هوش هیجانی می‌تواند ثبات ازدواج و زناشویی را پیش‌بینی کند. وظیفه‌شناسی گرچه یک ویژگی مثبت تلقی شده و می‌تواند نشانگر ثبات ازدواج باشد، ولی نکته قابل تامل این است که چگونگی نشان دادن این ویژگی از اهمیت بالایی برخوردار است. چنان‌چه به خود و هیجانات خود و طرف مقابل و هیجانات وی آگاهی داشته باشیم و بتوانیم رابطه را به خوبی مدیریت نماییم، آن‌گاه است که وظیفه‌شناسی، به خوبی خود را نشان می‌دهد، ولی در صورت عدم برخورداری از هوش‌هیجانی و مؤلفه‌های آن وظیفه‌شناسی شخص چندان به چشم نیامده و آشکار و واضح ظهور و بروز نمی‌یابد. این یافته با یافته Nazari و همکاران [۲۹] همراستا است. توجه به این‌که افراد با وجدان، خود نظم، قادر به رسیدگی مؤثر به مسائل رابطه‌ای هستند، انتظار می‌رود که سطوح بالایی از ثبات-زناشویی را تجربه کنند [۳۰]. Gattis و همکاران به نقل از Heidarnejad و همکاران دریافتند که نارضایتی زناشویی با وظیفه‌شناسی پایین و روان‌رنجوری بالا مرتبط است. افرادی هم که وظیفه‌شناسی بالایی دارند، از نشان دادن پرخاشگری خودداری می‌کنند و قادر به کنترل انگیزش‌های خود در رابطه زناشویی هستند [۳۱].

از دیگر یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان به نقش برونگرایی و توافق پذیری (دلپذیر بودن) در ثبات ازدواج اشاره کرد. این نتایج با یافته‌های Chehreh و همکاران به نقل از Imanzadeh و همکاران [۳۲] همراستا است. میزان بیش‌تر دلپذیری باعث می‌شود فرد در تعاملات بین فردی، هیجان‌های خود را تنظیم کرده و رفتارهای ملایم‌تری از خود نشان دهد. هم‌چنین، افراد توافق‌پذیر تضادهای ناشی از روابط بین فردی را با سهولت بیش‌تری حل می‌کنند که این مسئله باعث کاهش فراوانی و شدت رفتارهای تعاملی منفی می‌شود [۳۲]. دل‌پذیر بودن از متغیرهای پیش‌بینی-کننده قوی سازگاری و رضایت زناشویی و در نتیجه ثبات زناشویی و ازدواج است. هم‌چنین، یافته ناشی از متغیر برونگرایی، در زمینه رضایت از زندگی و سازگاری زناشویی، با یافته‌های پژوهشی Roshannejhad و همکاران [۳۳] همخوانی دارد.

برونگرایی با هیجانات مثبتی همچون خوش‌بینی، عشق و صمیمیت همراه است. هم‌چنین، اجتماعی و فعال بودن افراد برونگرا نیز در تجمیع با دیگر صفات بر روابط زناشویی و در نتیجه رضایت و ثبات این رابطه تأثیر مثبت دارد [۲۰]. تمایل به مثبت بودن، شجاعت و پرانرژی بودن از خصوصیات افراد برونگرا محسوب می‌شود. توافق جویی و دلپذیر بودن سبب می‌گردد تا افراد در تعاملاتشان با افراد دیگر، احساسات و هیجاناتشان را مهار کرده و برخوردی همراه با آرامش داشته باشند. خصوصیت مسئولیت پذیری باعث توان‌مندی افراد در اداره تعارضات احتمالی ایجاد شده در ارتباط می‌شود. خصوصیت گشوده و باز بودن، تمایل برای تغییر و انگیزه برای کسب تجارب تازه را موجب می‌شود [۳۴]. افراد توافق پذیر افرادی سازگار و سازش یافته هستند که از تمایلات قوی‌تری در روابط بین فردی برخوردارند و به

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-13]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.8.3.4]
[DOI: 10.52547/jrums.21.8.817]

دلیل دارا بودن این خصلت، روابط زناشویی باثباتی را تجربه کرده و راضی‌تر هستند [۳۵]. برونگرایی نیز با هیجانات مثبت و مطلوبی مانند خوش بینی، عشق، صمیمت و شادکامی همراه بوده و این ویژگی‌ها، موفقیت در ازادواج را محتمل‌تر کرده و ثبات و پایداری را نیز افزایش می‌دهند [۲].

یافته دیگر پژوهش حاضر این است که بین گشودگی و ثبات ازدواج رابطه‌ای یافت نشد. این یافته با نتایج Nazari و همکاران [۲۹] همسو است. مردان و زنان دارای نمره‌های پایین در این شاخص کسانی هستند که در رفتار متعارف و در ظاهر محافظه کار به نظر می‌رسند. آن‌ها موضوع‌های رایج را بهتر از موارد نادر می‌پسندند و پاسخ‌های هیجانی آن‌ها نسبتاً آرام و نهفته است؛ افراد باز افرادی غیرمتعارف، مایل به زیر سؤال بردن منبع قدرت و علاقمند به آزادی در اخلاقیات، امور اجتماعی و دیدگاه‌های سیاسی هستند. ذکر این نکته ضروری است اگر دامنه گشودگی را به اندازه‌ای وسیع در نظر بگیریم که نظرها و اعتقادات دینی و مذهبی را هم مانند شعر، نقاشی، غذاهای طبخ شده با یک روبکرد و سلیقه، اثری هنری، یک دیدگاه سیاسی و اجتماعی که قاعدتاً در این گونه آثار سلائق و علائق دیگری هم می‌توان در نظر گرفت و از آن‌ها انتظار داشت آن‌گاه گشودگی به تجربه امتحان کردن سلائق و علائق دیگر را نیز در برخواهد گرفت. اما از آن‌جا که اکثر قریب به اتفاق مشارکت کنندگان این پژوهش از قشر مذهبی بودند و ما می‌دانیم افراد دیندار و مذهبی، علاقمند به آزادی در امور اخلاقی نیستند و تمایل زیادی به زیر سؤال بردن ارزش‌های رایج مذهبی خود ندارند. کما این‌که Dehestani به نقل از Motevaliyan و همکاران گشودگی را پیش‌بینی‌کننده دینداری به صورت منفی می‌داند [۳۶].

بنابراین در مواجهه با همبستگی منفی بین گشودگی بـه تجربـه و ثبات ازدواج، شاید بتوان این‌گونه نتیجه گرفت که افراد با سطح دینداری بالاتر و تعهـد بیش‌تر نسبت بـه حفظ اصول و ارزش‌های اخلاقی و دینی که از نظر آن‌ها کارایی خود را به تأیید رسانده‌انـد و به همان میزان تلاش بیش‌تری برای حفظ سنت‌ها و ارزش‌های گذشته، به‌ویژه آن دسـته از تعالیمی که مربوط به آموزه‌های دینی می‌شود، انجام می‌دهند طبیعتاً این‌گونه افراد در ویژگی گشودگی به تجربه، نمره بالایی نخواهند داشت و نمره نسبتاً پایین‌تری کسب خواهند کرد. بنابراین، می‌توان افراد معتقد و مذهبی را که به طور جدی مذهب و دینداری را پذیرفته‌اند افرادی در نظر گرفت که در زمینه دین، مذهب، اعتقادات و ارزش‌ها حاضر به دست کشیدن از بنیان‌های مذهبی و ارزش‌های خود نبوده و به راحتی می‌توان انتظار داشت که در این ویژگی نمرات پایین‌تری را نسبت به سایرین به دست آورند و در عین حال می‌توان انتظار داشت که در میان همین افراد مذهبی و متدین و معتقد، افرادی باشند که در زمینه هنر و آثار هنری، تمایل به تجربه کردن سایر حوزه‌ها را داشته و تنوع و تکثر را بپسندند. بنابراین لازم است در این ویژگی در جوامع معتقد و مذهبی مانند جامعه ایران که فرهنگ و دین

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-13]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.8.3.4]
[DOI: 10.52547/jrums.21.8.817]

اسلام در آن جایگاه ویژه‌ای دارد جوانب احتیاط رعایت گردد و نباید این افراد را افراد غیر منعطف در نظر گرفت.

از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به برخی متغیرهای مداخله‌گر مانند وضعیت اجتماعی-اقتصادی که در کنترل پژوهش‌گر نبود، اشاره کرد. لذا تعمیم پذیری به سایر گروه‌ها باید با احتیاط صورت گیرد. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی نقش متغیرهای دیگر که به نظر می‌رسد بر ثبات زناشویی مؤثر است، مورد بررسی قرار گیرد و به منظور تعمیم پذیری بیش‌تر نمونه‌های پژوهش از سایر مناطق شهر تهران انتخاب شوند و هم‌چنین از شهرها و استان‌های دیگر نیز انتخاب شده و نتایج پژوهش‌ها را با هم مقایسه کرد. به منظور افزایش ثبات و پایداری زناشویی، مشاوران، روان شناسان، مددکاران و افراد مرجع و سایر افرادی که به نحوی در پیوند و تداوم ازدواج دو نفر نقش دارند و کاهش مشکلات مربوط به تعارضات زناشویی به متغیرهای این پژوهش مد نظر قرار دهند.

نتیجه‌گیری

در یک جمع بندی کلی باید گفت که یافته‌های این پژوهش نشان دهنده نقش هوش‌هیجانی بر تعهد و ثبات-زناشویی است. ویژگی عاری از خودپسندی (در مقابل روان رنجوری)، همدردی، همراهی و درنظرگرفتن منافع هر دو طرف در زوجین توافق‌پذیر، هم‌چنین در نظر گرفتن ویژگی‌های مثبت و منفی خود و طرف مقابل بدون انتقاد و سرزنش‌گری و در آخر قاطعیت و جلب حمایت اجتماعی در مواقع نیاز به ویژه مشکلات زناشویی در زوجین برونگرا موجب می‌شود. احتمالاً این همسران روابط خود را روابطی تعاملی در نظر بگیرند و در صورت بروز تعارض با در نظرگرفتن منافع دو طرف، منصفانه دست به حل مسئله بزنند؛ به این ترتیب زمینه رضایت خود و همسر و ثبات زندگی زناشویی را فراهم آورند.

تشکر و قدردانی

به این‌وسیله از کلیه کسانی که ما را در این تحقیق یاری کردند به خصوص مراکز مشاوره دانشگاهی و خوابگاهی منطقه ۲ و ۵ شهر تهران بزرگ که با سعه صدر و فراهم آوردن زمینه انجام مطالعه و دادن معرفی نامه و دانشجویان، اساتید و کارمندان دانشگاهی جهت همکاری در اجرای پژوهش و تکمیل پرسش‌نامه صمیمانه تشکر و سپاس‌گزاری می‌شود.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-13]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.8.3.4]
[DOI: 10.52547/jrums.21.8.817]

References

[1] Priyadharshini S, Gopalan RT. Marital Adjustment, Love, Personal Intimacy, Personality, Dyadic Coping and Spirituality on Marital Stability. *Psychology and Psychiatry* 2022; 7(4): 1-6.

[2] Sayehmiri K, Kareem K, Abdi K, Dalvand S, Gheshlagh R. The relationship between personality traits and marital satisfaction: a systematic review and meta-analysis. *BMC Psychology* 2020; 8(15): 1-8.

[3] Mitchell KS, Plauche H. Marital Stability. *International Journal of Humanities and Social Science* 2018; 5(3): 123-44.

[4] Lawrence EM, Rogers RG, Zajacova A, Wadsworth T. Marital happiness, marital status, health, and longevity. *J Happiness Studies* 2019; 20(5): 1539-61.

[5] Brisini KSC, Solomon DH, Nussbaum JT. Transitions in marriage: Types, turbulence, and transition processing activities. *J Social and Personal Relationships* 2018; 35(6): 831-53.

[6] Salimi H, Javdan M, Zarei E, Najarpourian S. The Health of Marital Relationship in the Light of Factors Affecting the Stability and Satisfaction of the Relationship: A Review Study. *J Education and Community Health* 2019; 6(3): 183-92. [Farsi]

[7] Pereira-Morales AJ, Adan A, Lopez-Leon S, Forero DA. Personality traits and health-related quality of life: the mediator role of coping strategies and psychological distress. *Annals of General Psychiatry* 2018; 17(1): 1-9.

[8] Lavner JA, Weiss B, Miller JD, Karney BR. Personality change among newlyweds: Patterns, predictors, and associations with marital satisfaction over time. *Developmental Psychology* 2018; 54(6): 1172–85.

[9] Niknam M, Taj T. Marital instability prediction based on emotional intelligence and spiritual intelligence variables in a non-clinical population of Women. *J Woman and Family Studies* 2019; 7(13): 9-28. [Farsi]

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-13]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.8.3.4]
[DOI: 10.52547/jrums.21.8.817]

[10] Bagby RM, Widiger TA. Five Factor Model personality disorder scales: An introduction to a special section on assessment of maladaptive variants of the five factor model. *Psychological Assessment* 2018; 30(1): 11-9.

[11] Yu Y, Wu D, Wang JM, Wang YC. Dark personality, marital quality, and marital instability of Chinese couples: An actor-partner interdependence mediation model. *Personality and Individual Differences* 2020; 15(4): 109-39.

[12] Kamomoe PK, Ngari SM, Gichure P, Ndung'u EM, Esiu EM. The effect of emotional intelligence on marital quality in Kenya: A case of the Catholic Archdiocese of Nairobi, Kenya. International Academic *J Social Sciences and Education* 2020; 2(2): 394-411.

[13] Sadeghi I, Salahyan A, Salehy M. The role of self-knowledge, love and emotional intelligence in predicting marital conflicts. *Counseling Culture and Psycotherapy* 2022; 13(50): 69-97. [Farsi]

[14] Panahifar S, Momeni A. The effectiveness of couple therapy based on emotional intelligence components on reducing marital conflicts and increasing adjustment of divorce applicant couples. *Shenakht Journal of Psychology and Psychiatry* 2021; 8(4): 38-50. [Farsi]

[15] Iran's National Organization for Civil Registration. [Marriage and divorce data] [Internet]. 2020 [Updated 2020 June 21]. [Farsi] Available from: https://www.sabteahval.ir/avej/Page.aspx?ID=3257&Page=Magazines/SquareShowMagazine&mId=49826

[16] Howitt D, Duncan C. Introduction to Research Methods in Psychology. Translated by Pasha Sharifi et al. 6th edition, Tehran Sokhan Publications 2018; 6(5): 66-98.

[17] Edwards N, Johnson DR, Booth A. come apart: A prognostic insttument of marital breakup. *Family Relation* 1987; 36(3): 168-70.

[18] Sanaei B. Scale of Marriage and Family. 4th edition, Tehran Beast Publications, 2000: 244. [Farsi]

[19] Ganji H, Mirhashemi M, Sabet M. Bradberry-Greaves' emotional intelligence test: preliminary norming-process. J *Thought Behav*. 2006; 1(2): 23-35. [Farsi]

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-13]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.8.3.4]
[DOI: 10.52547/jrums.21.8.817]

[20] Costa Jr PT, McCrae RR. The Revised Neo Personality Inventory (neo-pi-r). Sage Publications, Inc; 2008.

[21] GrossiFarshi M, New approaches in personality assessment. The application of factor analysis in personality studies, 1st edition, Tabriz, Daniyal Publishing House, and Jamia Pajoh: 2010; P 292. [Farsi]

[22] Kiamehr J. Normativeness of the short form of the NEO factorial page questionnaire and the investigation of its factorial structure among students. Master's thesis, Faculty of Psychology, University of Tehran. 2008; P 166. [Farsi]

[23] Goleman D. Emotional intelligence. Why it can matter more than IQ. Translation: Parsa, N. Tehran: Roshd. 2015; P 424. [Farsi]

[24] Fayyaz Saberi MH, Toozandehjani H, Samari AA, Nejat H. Predicting marriage stability based on marital adjustment and sexual self-disclosure by the mediating role of emotional intelligence. *Research in Clinical Psychology and Counseling* 2020: 9(2): 56-70. [Farsi]

[25] Ghamari R, Farah Bijari A, Ahadi B. The relationship between emotional awareness and marital couples' stability, focusing on the role of moderating conflict resolution styles and strategies for maintaining the relationship. Master Thesis. Al-Zahra University 2018; P 148. [Farsi]

[26] Irandoust R, Sohrabi F, Maliholzakerini S, Ahi GH. The Casual Model of Relationship between Alexithymia and Female Sexual Function by Mediating Rule of Psychological Distress and Marital Intimacy. *J Family Research* 2019; 14(56): 515-31. [Farsi]

[27] Heshmati R, Pouresmaili A, Khodaparast Kazerooni S. Comparison of persistent vulnerables: The role of original family function, neuroticism, and relationship beliefs in divorce applicant couples. *J Woman and Family Studies* 2019; 7(1): 159-78. [Farsi]

[28] Rezaeifar E, Sepahmansour M, Kochakentezar R, Kooshki S. Developing Model of Marital Stability Based on Personality Characteristics and Perceived Stress Mediating by problem Solving styles. *Social Cognition* 2019; 8(15): 83-106. [Farsi]

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-13]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.8.3.4]
[DOI: 10.52547/jrums.21.8.817]

[29] Nazari R, Sardaripoor M, Kakavand AR, Mansoobifar M. The Relationship between Personality Traits, Marital Stability, and Equality Perception: MEJDS *J Disability Studies* 2020; 10(1): 73-80. [Farsi]

[30] Saffarian Tosi MR, Savabi M, Khouei Nejad G. The role of mediatory factors of hope and forgiveness in personality traits effect on marital satisfaction of couples on the verge of divorce. *Positive Psychology Research* 2018; 4(2): 71-85. [Farsi]

[31] Heidarnejad K, Iranpour R, Hakim M. Feasibility Study of the Relationship between Marital Satisfaction with Five Major Personality Traits (Case Study, Islamic Azad University of Bonab). *Women and Family Studies* 2018; 11(42): 55-69. [Farsi]

[32] Imanzadeh V, Moheb N, Abdi R, Azimi, M. Identifying the Effective Factors on Divorce and Providing a Model for Predicting Divorce. *J Modern Psychological Researches* 2020; 14(56): 4-46. [Farsi]

[33] Roshannejhad N, Bayanfar F, Talepasand S. Predicting Marital Adjustment among Young Couples based on Personality Traits, Differentiation of Self and Psychological Hardiness. *Journal of Clinical Psychology* 2019; 1(41): 93-106. [Farsi]

[34] Karney BR, Bradbury TN. Research on marital satisfaction and stability in the 2010s: Challenging conventional wisdom. *J Marriage and Family* 2020; 82(1): 100-16.

[35] Fincham D, Rogge R, Steven RH. Relationship satisfaction. The Cambridge handbook of personal relationships. Cambridge University Press 2018; 422–36.

[36] Motevaliyan M, Hosseini M, Shirvani A, Nouri N. Relationship between five personality dimensions and religiosity between female and male students of Mazandaran University. *Islam & Health Journal* 2019; 4(1): 61-70. [Farsi]

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-13]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.8.3.4]
[DOI: 10.52547/jrums.21.8.817]

The Mediating Role of Emotional Intelligence in the Relationship between Personality Traits and Marital Stability in Family Counseling Centers in Tehran in 2020: A Descriptive Study

Amir Hossien Shahnoosh Foroushani[1], Pantea Jahangir[2], Ahmad Baseri[3]

Received: 22/05/2022 Sent for Revision: 10/08/2022 Received Revised Manuscript: 12/10/2022 Accepted: 15/010/2022

Background and Objectives: Personality traits are important factors in marriage and consequently marriage stability. Managing emotions has a unique role in this stability. The aim of the present study was to determine the role of emotional intelligence in the relationship between personality traits and marriage stability in family counseling centers in Tehran in 2020.

Materials and Methods: The current research is descriptive. The statistical population was all the married people referred to the counseling centers of the 2nd and 5th regions of Tehran, and 345 men and women were selected by convenience sampling in 2020 to participate in the research. Data collection tools were Edwards et al.'s Marital Instability Questionnaire, Bradberry-Greaves' Emotional Intelligence, and revised form of NEO-FF-I personality scale. Structural equation modeling (SEM) and path analysis were used to analyze the data.

Results: The results showed that there was a positive and significant path coefficient between emotional intelligence and marriage stability ($\beta=0.376$, $p<0.010$). Also, among the personality traits, there was a negative and significant total path coefficient between neuroticism ($\beta=0.397$, $p<0.010$) and marital stability, and there was a positive and significant total path coefficient between agreeableness ($\beta=0.211$, $p<0.010$) and extroversion ($\beta=0.244$, $p<0.010$) and marital stability. It was found that the indirect path coefficient between neuroticism ($\beta=-0.133$, $p<0.010$) and marital stability was negative, and between agreeableness ($\beta=0.062$, $p<0.010$), extroversion ($\beta=0.116$, $p<0.010$), and conscientiousness ($\beta=0.046$, $p<0.010$) and marital stability was positive and significant.

Conclusion: Emotional intelligence mediates the relationship between neuroticism and marriage stability in a negative way and the relationship between the three factors of extroversion, conscientiousness, and agreeableness and marriage stability in a positive way. In line with the results, holding educational workshops to recognize the personality traits of married people and training emotional intelligence skills can lead to increasing family stability.

Key words: Marital stability, Personality traits, Emotional intelligence

Funding: This study did not have any funds.

Conflict of interest: None declared.

Ethical approval: The Ethics Committee of Azad Islamic University, Tehran-North Branch, approved the study (IR.IAU.TNB.REC.1400.043).

How to cite this article: Shahnoosh Foroushani Amir Hossien, Jahangir Pantea, Baseri Ahmad. The Mediating Role of Emotional Intelligence in the Relationship between Personality Traits and Marital Stability in Family Counseling Centers in Tehran in 2020: A Descriptive Study. *J Rafsanjan Univ Med Sci* 2022; 21 (8): 817-34. [Farsi]

1- PhD Candidate in Counceling, Dept. of Counseling, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran
2- Assistant Prof., Dept. of Counseling, Roudehen Branch, Islamic Azad University, Roudehen, Iran, ORCID: 0000-0002-3103-4735 (Corresponding Author) Tel: (021) 76502397, Fax: (021) 76507665, E-mail: panteajahangir@gmail.com
3- Assistant Prof., Dept. of Psychology, Imam Hossein University, Tehran, Iran

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-10-13]
[DOR: 20.1001.1.17353165.1401.21.8.3.4]
[DOI: 10.52547/jrums.21.8.817]